

La costa sud-est d'Escòcia

Per Steve Nicoll

Escòcia, amb una població de tan sols uns cinc milions d'habitants, està molt poc poblada, llevat de les dues ciutats més importants. A la resta del país encara es possible perdre-s'hi i trobar grans zones obertes i poc habitades lluny dels turistes estiuençs i reclams turístics tradicionals com les ciutats d'Edimburg i Glasgow, ambdues amb una història i cultura interessant, o la zona del llac Ness, amb dotzenes de tendes de souvenirs *made in Xina* i exposicions de poca qualitat per enganyar els turistes sobre el famós sauròpode del mesozoic *Nessie*.

Una de les zones més desconegudes és la part sud-est, que va des del sud de la capital escocesa d'Edimburg fins a la frontera amb Anglaterra. El recorregut per la costa és d'uns 60 quilòmetres. Aquesta zona la formen dues províncies o comtats. El primer és el petit comtat d'East Lothian, just devora d'Edimburg. El segon, que s'estén 90% de la zona restant fins a la frontera amb el nord d'Anglaterra, és el comtat de Scottish Borders. La població conjunta dels dos comtats és de tan sols 215.000 habitants, repartits de forma semblant entre els dos.

La costa sud-est d'Escòcia és una joia per a qualsevol ornitòleg, amb una selecció d'hàbitats d'allò més variat. A més dels tradicionals camps, boscos i turons, hi ha grans extensions de zones humides, platges, illots i impressionants penya-segats. El millor per explorar aquesta zona és llogar un cotxe. Després de l'ensurt inicial de fer les rotondes a l'inrevés o que els altres cotxes venguin de front pel costat equivocat (allà es condueix per l'esquerra), conduir per Escòcia és fàcil i relaxat, comparat amb el que estam acostumats a Balears. Des de la desembocadura del riu Forth, sobre el qual s'assenta Edimburg, ens dirigim cap al sud seguint la costa. Sortint d'Edimburg, el primer que ens crida l'atenció és el canvi sobtat que s'experimenta just deixar enrere la ciutat: carreteres buides, excepte qualche camió carregat de peix fresc o de camí a Anglaterra. Al llarg de la costa trobam alguns petits pobles pesquers. La majoria tenen qualche *bed and breakfast* (hostals casolans) on ens podem allotjar. Molts d'aquests hostals es troben al pub del poble. L'excepció la trobam al poble de North Berwick,

el més gran d'aquesta costa, a una mitja hora d'Edinburgh. North Berwick, que es pot considerar un dels pobles més importants d'Escòcia, és un referent ornitològic i la raó és un imponent illot anomenat Bass Rock, amb penya-segats gairebé verticals, situat a unes milles davant del poble. Aquest illot ha donat el nom científic al soteler (*Morus bassanus*) i alberga la major colònia individual illenca d'aquesta imponent au marina a tot el món, amb uns 150.000 individus. Des de lluny, l'illot es veu de color blanc, ja que al llarg dels

segles les aus l'han tenyit amb els seus excrements. Avui dia se segueix aprofitant l'amoníac que es recull del *guano* produït. A més de sotelers, també hi ha colònies menys importants de pingdai (*Alca torda*), pingdai becfí (*Uria aalge*), corb marí (*Phalacrocorax aristotelis*), corb marí gros (*Phalacrocorax carbo*), cadafet (*Fratercula àrtica*), èider (*Somateria mollissima*) i llambritja àrtica (*Sterna paradisaea*). En un lloc prominent del passeig del poble se situa l'Scottish Seabird Centre, un centre turístic dedicat a les aus del Bass

Rock amb un centre de visitants molt popular, a més d'una tenda enorme amb tot tipus d'estrís relacionats amb les aus, que van des de peluixos i guies d'identificació fins a òptica professional. Des d'allà surten excursions amb barca que volten l'illot per a observar-hi la fauna. Hi ha una gran sala des d'on es pot manejar, mitjançant control remot, una sèrie de càmeres repartides per diferents punts de l'illot, dins la colònia, alimentades per plaques solars. Aquestes càmeres realment són capaces de transmetre'ns la sensació d'estar

El Seabird Centre, a North Berwick

enmig de milers d'aus. La nitidesa de les càmeres és tal que la RSPB i la BTO les empen, amb molt èxit, per dur a terme estudis mitjançant la lectura d'anelles de PVC col·locades en les potes de les aus.

Passejant pels carrers de North Berwick, a l'estiu, si guaitam dins els jardins de les cases, a la recerca d'algun gnom, ens podem trobar, molt sorpresos, amb la mirada fixa i atenta d'un o més polls de soteler. L'explicació és que molts dels polls, com és habitual en les caòtiques colònies, han tingut la mala sort de caure al mar, o la desgràcia d'haver estat abandonats. Alguns són rescatats per pescadors o pels vaixells d'excursió a Bass Rock i els acullen habitants voluntaris del poble,

que els cuiden fins que siguin prou grans per volar. En condicions normals, una vegada el poll de soteler pot volar, es llença a pescar sense l'ajuda dels seus progenitors, fet que facilita molt el moment d'alliberar aquestes aus. Per descomptat, una oportunitat com aquesta és difícil d'ignorar i la bona voluntat i simpatia dels pares adoptius és ben patent facilitant, si els preguntem, passar un moment a conèixer els seus fills. Seguint cap al sud travessem camps i cultius, trobant de camí per la carretera aligots (*Buteo buteo*) o els familiars xoriguers (*Falco tinnunculus*). Les cornelles (*Corvus corone*) i gralles (*Corvus frugilegus*), també són omnipresents. A la primavera i estiu, fent parades prismàtics en mà, abunden els passeriformes com l'hor-

tolà groc (*Emberiza citrinella*), la titina sorda (*Anthus pratensis*) i l'alosa (*Alauda arvensis*). El reclam nupcial d'aquesta darrera espècie és la banda sonora dels camps escocesos. Durant l'hivern, podem albirar grans esbarts de grívies (*Turdus viscivorus*), tords burells (*Turdus pilaris*), tords cellards (*Turdus iliacus*), a més de grans grups de fringílids composts per pinsans (*Fringilla coelebs*), pinsans mens (*Fringilla montifringilla*), passarells (*Carduelis cannabina*), llunonets (*Carduelis spinus*), verderols (*Carduelis chloris*) i cadernerres (*Carduelis carduelis*). Si tenim sort, durant alguns hiverns, és possible veure esbarts d'ocell sedós (*Bombicilla garrulus*), petits grups de passarell golanegra (*Carduelis flammea*) o d'hortolà blanc (*Plectrophenax ni-*

Bass Rock

Joves de soteler, *Morus bassanus*, acabant de créixer a un jardí

valis). Per aquesta zona encara és possible trobar boscos relativament grans d'antics roures, faigs o bedolls, a més de cultius forestals de pins. A la primavera, entre la frondositat dels arbres, molts dels quals centenaris, podem observar espècies com el xalambri (*Prunella modularis*), ull de bou (*Phylloscopus collybita*), ull de bou de passa (*Phylloscopus trochilus*), ull de bou siulador (*Phylloscopus sibilatrix*), coa-roja (*Phoenicurus phoenicurus*), raspinell del nord (*Certhia familiaris*), picot verd (*Picus viridis*), picot garser gran (*Dendrocopos major*), pica-soques blau (*Sitta europaea*), ferrerico petit (*Periparus ater*) i, amb molta sort (i capacitat de distingir-lo del ferrerico petit) el ferrerico d'aigua (*Poecile palustris*). La costa sud-est dona l'esquena als *Lammermuir*, una sèrie de suaus turons sovint coberts de bruc que, en florir durant la primavera, es pinten d'un intens color porpra. En general, excepte unes poques granges i cases aïllades, els *Lammermuir* estan despoblats. En trobar-se oberts i a causa de la seva orientació cap al mar del Nord, diversos centenars de molins d'energia eòlica, que fan mal a la vista, han aparegut com a bolets durant els darrers anys a diferents indrets. Una carretera estreta discorre pel mig dels turons amb una bona xarxa

de camins per fer excursions passant per rierols i petits llacs. Les espècies que ens podem trobar aquí són interessants. A part de les aloses i titines sordes, durant l'època de cria són comuns els vitracs barba-roig (*Saxicola rubetra*) i les coablanques (*Oenanthe oenanthe*). També podem trobar-nos moltes de les espècies cinegètiques com el faisà (*Phasianus colchicus*), perdiu (*Perdix perdix*) i l'emblemàtic endemisme perdiu d'Escòcia (*Lagopus lagopus scotica*). Més difícil de veure és el gall de cua forçada (*Tetrao tetrix*). En canvi, el fuell (*Pluvialis apricaria*), la curlera reial (*Numenius arquata*) i el corriol variant (*Calidris alpina*) s'hi poden observar amb molta facilitat, ja que troben aquí la tranquil·litat suficient per criar. Amb molta sort i paciència podem tenir alguna trobada fugaç amb alguna de les escasses esmerles (*Falco columbarius*) seguint alguna titina despistada. Desgraciadament, a Escòcia els rapinyaries també han sofert persecució il·legal i enverinament per part de certs col·lectius. Una altra sorpresa pot ser observar qualche tord flassader (*Turdus torquatus*), alguna ànnera peixatera grossa (*Mergus merganser*) o tal vegada una ànnera d'ulls grocs (*Bucephala clangula*), que nidifiquen als petits llacs. Amb la paci-

ència d'un sant és possible albirar també l'esquiva llúdriga (*Lutra lutra*) dins un dels molts rierols existents. Prop de la frontera amb Anglaterra hi ha el petit poble pesquer de Eyemouth. Aquest poble, a més de presumir del millor bacallà d'Europa, és notable per una altra raó: és la llar, des de fa més de quinze anys, del meu avi, que aquest estiu compleix ni més ni manco que 104 anys amb totes les seves facultats ben saludables. Gràcies a aquesta respectable

El padrí de n'Steve, amb la seva besneta Sonia

longevitat he pogut gaudir també de la zona quan he anat a visitar-lo, abastant totes les estacions de l'any i amb tot tipus de meteorologia. Arribar a conèixer l'avifauna del poble i dels seus voltants no ha suposat un gran repte perquè ja és molt rica de per si. Si comencem en el port, observarem fàcilment espècies tan interessants com la gavina tres-dits (*Rissa tridactyla*), el gavinot (*Larus marinus*) o el fulmar boreal (*Fulmarus glacialis*). També són habituals dins del port les foques grises (*Halichoerus grypus*). Seguint per la platja, al costat del port, sempre trobem els simpàtics èiders (*Somateria mollissima*). A l'estiu, les femelles munten *guarderies* de desenes d'aneretes que sembla que es diverteixen *fent surf* damunt les ones. A la mateixa platja es pot observar el xàtxero blanc endolat (*Motacilla alba yarrelli*), la subespècie fosca britànica, la titina de costa (*Anthus petrosus*), la garsa de mar (*Haematopus ostralegus*) o la curlera cantaire (*Numenius phaeopus*). De tornada al port, al fons, trobem la desembocadura del riu Eye. Seguint el riu terra endins he pogut albirar per primera vegada, i dedicar temps a l'observació, les bussejades de la mèrlera

aquàtica (*Cinclus cinclus*) o les acrobàcies de les senyorettes (*Aegithalos caudatus*) als arbres de les voreres. Al poble i els seus voltants, hi ha petits boscos de fulla caduca i arbusts entre els camps de cultiu on, a més de les espècies habituals ja esmentades, es pot veure pinsà borroner (*Pyrrhula pyrrhula*), busqueret gros (*Sylvia borin*), busqueret de batzer (*Sylvia communis*) i fins i tot la buscarla dels joncs (*Acrocephalus schoenobaenus*). El terror de les petites aus, el falcó torter (*Accipiter nisus*) és comú a les zones residencials. La nit, per aquesta latitud, tarda molt en caure i al juliol i a l'agost no acaba d'enfosquir del tot. Durant aquesta època es fàcil veure algun gamarús (*Strixaluco*) o òliba (*Tyto alba*) caçant. Un parell de quilòmetres al nord del poble d' Eyemouth trobam St Abbs Head, una zona de penya-segats imponents que envolten un far del mateix nom, declarada Reserva Natural Nacional a causa de la seva importància com a zona de reproducció d'espècies d'aus marines. Hi ha un petit centre de visitants a l'entrada i diversos camins que recorren pel penya-segat, fet que facilita acostarse a les colònies de cria durant la primavera. El pingai bec fi (*Uria aal-*

ge) és el més abundant amb unes 33.000 parelles, seguit de la gavina de tres dits amb unes 4.300 parelles reproductores. També hi ha altres colònies, però manco importants de fulmar, pingai (*Alca torda*), corb marí (*Phalacrocorax aristolelis*) i gavina atlàntica (*Larus argentatus*).

La zona de St Abbs és mundialment coneguda pel busseig. Aquí arriben bussejadors de tot el món atrets per l'alta densitat de derelictes existents, restes de vaixells enfonsats durant la segona guerra mundial accessibles a poca profunditat i que inclouen, fins i tot, qualche submarí. Se surt a bussejar en qualsevol època de l'any i m'ha impressionat veure bussos amb barca en ple hivern amb neu i els mocs congelats! Just creuar la frontera amb Anglaterra, passat el poble de Berwick upon Tweed, trobarem dos llocs més dignes d'esment ornitològic. El primer és l'illa de Lindisfarne, més coneguda com Holy Island. Aquesta illa, que sobresurt cap al mar del Nord, es manté lligada a la costa per unes extenses maresmes per les quals travessa una carretera, l'única connexió amb terra ferma. Tot i així, únicament és transitable durant la marea baixa i, si no vas viu, pots quedar aïllat. L'horari

Gavina tres-dits, *Rissa tridactyla*

de les mareas se comunica mitjançant un cartell, però més d'un turista despistat, que n'ha fet cas omís, ha hagut de ser rescatat del sostre del seu cotxe en desafiar la pujada de la marea. Part d'aquesta illa i les maresmes del litoral formen una de les reserves naturals nacionals més importants del nord d'Anglaterra. Aquí hi trobarem un antic monestir i un castell medieval al costat d'un petit poble acollidor amb casetes típiques i algun *bed and breakfast* on allotjar-s'hi. Un bon lloc para a l'observació d'aus és des de la mateixa carretera (durant la marea baixa). La quantitat de limícoles que s'hi poden arribar a veure és impressionant, sobretot durant les èpoques de migració. Des d'esbarts de milers de corriols, entre els quals el corriol gros (*Calidris canutus*) fins a cegalls de mosson coabarrats (*Limosa lapponica*). A l'illa hi ha grans prats verds on passen l'hivern grans grups d'oca de collar (*Branta bernicla*) i oca de bec curt (*Anser brachyrhynchus*), a més de moltes espècies d'ànecs com

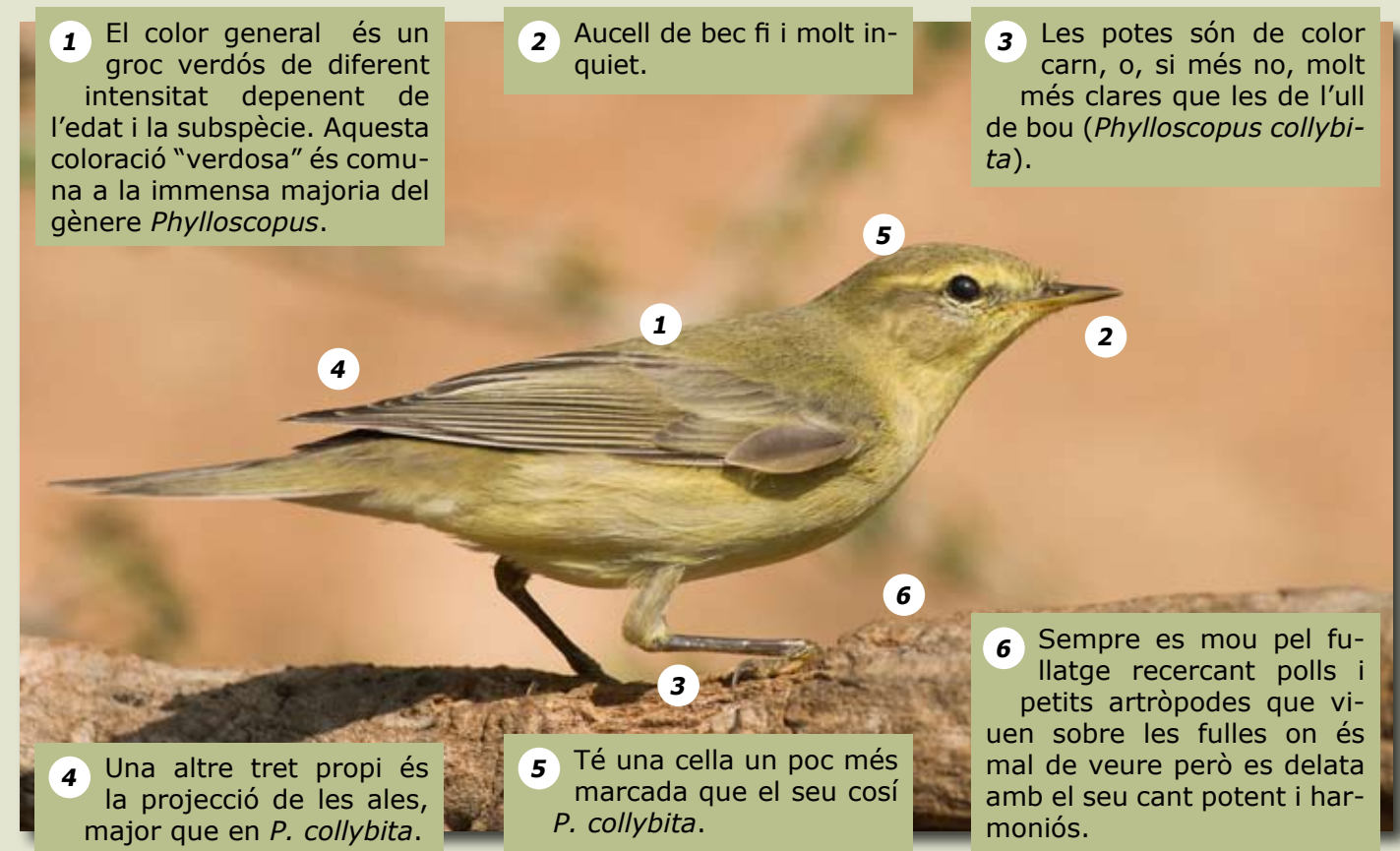
el siulador europeu (*Anas penelope*). L'illa és un reclam important per als *twitchers* (*birdwatchers* obsessi- onats, com en la pel·lícula *The Big Year*), ja que, de fet, aquest és un *punt calent* per a l'observació de les espècies considerades com a rareses. Algunes espècies orientals com el papamosques menut (*Ficedula parva*), o occidentals com el fuell petit americà (*Pluvialis dominica*), es consideren aquí fins i tot rareses regulars. El segon lloc d'interès, i a pocs quilòmetres de Lindisfarne, són les Illes Farne, un conjunt d'illots deshabitats que són Reserva Natural. Són internacionalment conegudes com a lloc de cria de moltes espècies d'aus marines, com les citades anteriorment, però sobretot per la seva colònia de llambritja àrtica (*Sterna paradisaea*), que té actualment unes 1200 parelles. Des del petit poble de Seahouses, durant l'època de cria, surten excursions amb barca al voltant dels illots per veure d'a prop els cadafets i els pingdais apinyats pels penya-segats i vessants. Aquestes excursi-

ons són molt populars entre la gent i les places s'esgoten a velocitat de llampec, un exemple més de la vocació dels britànics per l'ornitologia. Hi ha una excursió que ens deixa a l'illa principal durant una hora per poder veure la colònia de llambritges àrtiques a través d'un caminó senyalat, i on és imprescindible dur un capell, ja que a les llambritges no els fa gaire gràcia la presència de gent i no dubten a fer el *kamikaze* per a defensar als seus polls. En resum, uns dies explorant tranquil·lament aquesta fabulosa i sorprenent costa intercalada amb alguna incursió cap a l'interior ens bastaran per gaudir d'una multitud, gens menyspreable, d'espècies interessants, a més d'envoltar-nos d'un paisatge que ha variat poc amb els anys i on el pas del temps sembla frenar-se de cop. Una part de l'Escòcia desconeguda. •

I aquí, què hi veus?

Què ens diuen els detalls de la imatge sobre aquest aucell?

Per **Pere J. Garcias**

1 El color general és un groc verdós de diferent intensitat depenent de l'edat i la subspècie. Aquesta coloració "verdosa" és comuna a la immensa majoria del gènere *Phylloscopus*.

2 Aucell de bec fi i molt inquiet.

3 Les potes són de color carn, o, si més no, molt més clares que les de l'ull de bou (*Phylloscopus collybita*).

4 Una altre tret propi és la projecció de les ales, major que en *P. collybita*.

5 Té una cella un poc més marcada que el seu cosí *P. collybita*.

6 Sempre es mou pel fullatge recercant polls i petits artròpodes que viuen sobre les fulles on és mal de veure però es delata amb el seu cant potent i harmoniós.

Ull de bou gros, *Phylloscopus trochilus*

Ah, la primavera! Les flors, l'astènia, els insectes, les al·lèrgies...però també els aucelletes. Avui l'ull de bou gros o de passa. És un dels aucells que més contribueix amb llur cant al xivarri aviar primaveral.

El terme *Phylloscopus* prové de dos mots grecs que són **phullon** (pronunciat *filon*), fulla d'arbre i del verb **scopeô**, escutar, mirar amb deteniment. Qui hagi vist el comportament dels ulls de bou segurament pensarà què és un nom que els escau perfectament. Aquest gènere acull unes 58 espècies aproximadament, ja que cada pocs mesos hi ha revisions taxonòmiques i on hi havia una espècie amb tres subspècies apareixen de cop dues espècies i quatre subspècies. Sí, ja ho sé, no surten els comptes, però això de la taxonomia és un poc misteriós i dos més dos no són sempre quatre. El nom específic de *trochilus* es pren directament del grec

trochilos, que era el nom que Aristòtil (una altra vegada ens apareix el filòsof immortal) donava a una espècie aviar indeterminada. Tanmateix, aquest nom i les variants **trochileus** i **trochilia** signifiquen també cabrestant o politja, *trócola* en espanyol, pel so grinyolant que produeixen. Aquest aucellet emet un refilet, bastant potent per la mida de l'au, de notes aflautades en cascada descendent que podríem transcriure com *fit, fit, fit, sisi*. I perquè us dic això del cant? La resposta, ara mateix.

Anem amb els nom comuns. Aquí l'anomenem ull de bou gros per comparança amb el comú o senzillament ull de bou (*P. collybita*), a Catalunya *ull de bou de passa* per raons evidents, en castellà *mosquitero musical*, en francès és *pouillot fitis* (del llatí **pullus**, poll de gallina i pel cant - ara ja té sentit això del cant), en gallec *picafolas musical*, en portu-

guès *felosa-musical* (felosa és el nom genèric pels sílvids i semblants), en anglès *willow warbler* (xerraires dels salzes), en alemany i neerlandès és directament *fitis*, en danès i noruec és *løvsanger*, quelcom semblant a cantor del fullatge, com en suec *lövsångare* i islandès *laufsöngvari*, mentre que en finlandès és *pajulintu* (paju, salze, i lintu, aucell). En italià tornen a un nom onomatopeic, *luí grosso*, com també en basc, que és *txio horia*, ull de bou groc.

No voldria acabar aquest apartat sense esmentar que *Trochilus* dona nom a una família, *Trochilidae*, i a un gènere de l'ordre dels apodiformes, és a dir, les falzies i els colibrís. Concretament, el gènere *Trochilus* té dues espècies *T. polytmus* i *T. scitulus*, ambdós colibrís endèmics de Jamaica i anomenats vulgarment *mango* en anglès. •

Eyemouth